

Nr 193.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma arbetsrådet; given Stockholms slott den 19 mars 1948.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma arbetsrådet.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter,
som tillkomma arbetsrådet.

Häri genoms förordnas som följer.

1 §.

De uppgifter och befogenheter, som enligt lag eller författning tillkomma arbetsrådet, skola, med iakttagande av vad nedan sägs, i stället tillkomma arbetarskyddsstyrelsen.

2 §.

I handläggningen av ärende, som avses i denna lag, skola såsom ledamöter i arbetarskyddsstyrelsen deltaga, förutom en eller flera befattningshavare i styrelsen, representanter för arbetsgivare och arbetstagare, utsedda i enlighet med vad hittills gällt rörande utseende av sådana ledamöter i arbetsrådet och suppleanter för dem.

3 §.

Beträffande ärende, som avses i denna lag, skall i övrigt i tillämpliga delar vad som finnes stadgat om arbetsrådet gälla arbetarskyddsstyrelsen. Därvid skall föreskrift, som avser arbetsrådets ordförande eller hans ställföreträdare, i stället avse generaldirektören i arbetarskyddsstyrelsen eller dennes ställföreträdare och föreskrift, som angår annan utan förslag utsedd ledamot av arbetsrådet, i stället avse den eller de befattningshavare i styrelsen Konungen bestämmer.

4 §.

Närmare föreskrifter angående arbetarskyddsstyrelsens handläggning av ärende, som avses i denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949. Från och med nämnda dag skall förordnande att för tiden efter 1948 års utgång vara ledamot eller suppleant i arbetsrådet icke vidare gälla.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars
1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *lagstiftning om överflyttande å en nyinrättad arbetarskyddsstyrelse av arbetsrådets uppgifter och befogenheter*, därvid han anför följande.

Tidigare denna dag har Kungl. Maj:t på min föredragning beslutat att till riksdagen avlåta proposition med förslag om inrättande från och med den 1 januari 1949 av ett nytt ämbetsverk, benämnt arbetarskyddsstyrelsen. Detta ämbetsverk avses skola övertaga dels från riksförsäkringsanstalten uppgiften att vara chefsmyndighet för yrkesinspektionen dels och från arbetsrådet de uppgifter och befogenheter som enligt arbetstidslagarna och andra lagar tillkomma rådet. Jag anhåller nu att få till behandling upptaga vissa frågor om beredande av representation för arbetsgivare och arbetstagare i det nya ämbetsverket.

Gällande bestämmelser om arbetsrådets sammansättning.

Arbetsrådet har huvudsakligen att taga befattning med ärenden rörande lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning (allmänna arbetstidslagen), de speciella arbetstidslagarna, nämligen lantarbetstidslagen, arbetstidslagen för detaljhandeln, arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer samt butikstängningslagen. I fråga om arbetstidslagarna åligger det arbetsrådet att på därom framställd begäran avgöra, huruvida respektive lag äger tillämpning å visst arbete eller å viss arbetstagare, att i andra frågor rörande tillämpningen av nämnda lagar avgiva utlåtanden samt pröva ansökningar om dispenser från i lagarna föreskrivna bestämmelser om arbetstid m. m. Beträffande butikstängningslagen ankommer det på arbetsrådet att på begäran träffa avgörande, huruvida lagen äger tillämpning å viss försäljning eller visst öppethållande av butik samt att i övrigt avgiva utlåtanden rörande lagens tillämpning. — Arbetsrådet tillkommer

därjämte vissa uppgifter i avseende å tillämpningen av bageriarbetstidslagen, 1940 års förordning angående yrkesmässig automobiltrafik samt lagen om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete.

De gällande bestämmelserna om arbetsrådets organisation, om beslutförhet m. m. återfinnas i 9 § av lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning. Enligt nämnda paragraf består arbetsrådet av minst sju ledamöter, vilka utses av Konungen för en tid av två år i sänder. Av ledamöterna skola två utses bland personer, föreslagna av sådana rikssammanslutningar av arbetsgivare, vilkas medlemmar sysselsätta tillhopa minst 50 000 arbetare, samt två bland personer, föreslagna av sådana rikssammanslutningar av arbetare, som räkna minst 50 000 medlemmar. För nämnda fyra ledamöter skola i enahanda ordning utses minst dubbelt så många suppleanter. Övriga ledamöter skola utses bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen, och förordnar Konungen en av dessa ledamöter till rådets ordförande och chef samt en till ställföreträdare för denne. Minst en av de utan förslag utsedda ledamöterna skall vara lagkunnig man, vilken fullgjort vad författningarna föreskriva om dem, som må nyttjas uti domarämbeten. Ärenden, som behandlas av arbetsrådet, må avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där de äro om beslutet ense. Flera än sju ledamöter må ej deltaga i behandlingen av ärende inför arbetsrådet. Vid beslutsfattande skola lika antal representanter för arbetsgivare och arbetare samt minst en lagfaren ledamot bland dem, som utsetts utan förslag, vara närvarande.

Enligt 9 § lantarbetstidslagen den 8 juni 1945 (nr 265) skola för tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärende, som avses i nämnda lag, av Konungen för viss tid utses två med jordbruksförhållanden förtrogna ledamöter. En ledamot skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetsgivarsammanslutningar; en ledamot skall utses bland personer, föreslagna av landsorganisationen i Sverige, samt vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetarsammanslutningar. För var och en av ledamöterna skola i enahanda ordning utses minst två suppleanter, av vilka en bör vara förtrogen med förhållandena inom trädgårdsskötseln. Därjämte stadgas i nämnda paragraf, att vid arbetsrådets behandling av ärende enligt lantarbetstidslagen skola närvara båda de ledamöter, vilka utsetts i ovan angiven ordning, eller för dem utsedda suppleanter samt att i övrigt bestämmelserna i förut omnämnda 9 § allmänna arbetstidslagen i tillämpliga delar skola äga motsvarande giltighet.

Jämlikt 11 § arbetstidslagen för detaljhandeln den 18 juli 1942 (nr 652) skola för tjänstgöring i arbetsrådet vid handläggning av ärenden, som avses i nämnda lag, utses två med detaljhandelns förhållanden förtrogna

ledamöter. En ledamot skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetsgivar-sammanslutningar; en ledamot skall utses bland personer, föreslagna av landsorganisationen, samt vid tjänstgöring i arbetsrådet ersätta en av dess ledamöter, som utsetts efter förslag av arbetarsammanslutningar. För var och en av ledamöterna utses i enahanda ordning minst två suppleanter, förtrogna med förhållandena inom detaljhandeln eller annan verksamhet, som avses i lagen.

Enligt bestämmelser i 9 § arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer den 23 maj 1947 (nr 216) skola vidare särskilda partsrepresentanter, vilka äro förtrogna med förhållandena inom hotell-, restaurang- och kafénäringen, utses att tjänstgöra i arbetsrådet vid handläggning av ärende som avses i nämnda lag. Dessa bestämmelser äro överensstämmande med motsvarande bestämmelser i lantarbetstidslagen och arbetstidslagen för detaljhandeln.

Jämlikt 13 § butikstängningslagen den 29 juni 1945 (nr 422) skola vid handläggning av ärende enligt nämnda lag i arbetsrådet deltaga två med förhållandena inom lagens tillämpningsområde förtrogna ledamöter, av vilka en skall utses bland personer, föreslagna av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, och en bland personer, föreslagna av landsorganisationen. I detta hänseende liksom i fråga om förordnande av suppleanter, tjänstgöringsförhållanden m. m. överensstämmer butikstängningslagen med de speciella arbetstidslagarna.

Arbetarskyddskommitténs förslag om beredande av partsrepresentation i det nya ämbetsverket.

I det betänkande (SOU 1946: 88), som ligger till grund för den inledningsvis omnämnda propositionen, har 1938 års arbetarskyddskommitté föreslagit att det nya ämbetsverket skulle tillskapas genom att det nuvarande arbetsrådet med bibehållet namn ombildades till ett centralt ämbetsverk, vilket övertog jämväl uppgiften att vara chefsmyndighet för yrkesinspektionen.

Till motivering för detta förslag har kommittén anført, att de synpunkter som varit bestämmande för partsrepresentation vid prövning och avgörande av ärenden enligt arbetstidslagarna kunde återopas även då fråga vore om handläggning av vissa ärenden enligt arbetarskyddslagen och med stöd därav meddelade föreskrifter. Även här finge det anses vara av betydelse att genom en partsrepresentation tillföra det prövande organet erforderlig sakkunskap och tillförsäkra avgörandena största möjliga auktoritet. Det vore enligt kommitténs mening också betydelsefullt, om man

vid handläggningen av ärenden enligt arbetarskyddslagen kunde draga nytta av den praxis, som utbildats vid prövning av ärenden jämlikt arbetstidslagarna, och de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av dessa lagar. För att så skulle kunna ske syntes den mest ändamålsenliga lösningen vara, att det uppdroges åt det enligt reglerna i 1930 års lag om arbetstidens begränsning tillsatta arbetsrådet att jämväl pröva och avgöra de ärenden, som rörde arbetarskyddslagstiftningen. En viss begränsning härvidlag vore dock nödvändig. Medverkan av partsrepresentanter vid handläggningen av ärenden enligt arbetarskyddslagen syntes främst böra ifrågakomma i sådana ärenden som rörde förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, och därvid företrädesvis frågor av synnerlig vikt eller större principiell innebörd. Ärenden av löpande natur som avsåge tillämpning av lagens bestämmelser i speciella fall och som ej vore av särskild vikt med hänsyn till förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, enklare dispensärenden, tekniska frågor o. s. v. borde handläggas utan medverkan av partsrepresentanter.

Rörande omfattningen av partsrepresentanters deltagande i arbetarskyddsärenden har kommittén anfört följande.

Med hänsyn till att frågor rörande arbetstidslagarnas tillämpning obligatoriskt handläggas i närvaro av partsrepresentanter anser kommittén sig böra föreslå, att liknande ärenden enligt arbetarskyddslagen prövas och avgöras på samma sätt. Sålunda böra i regel viktigare ärenden, som gälla arbetarskyddslagens arbetstidsbestämmelser, såsom arbetstid, raster, ledighet för natt- och veckovila, handläggas i närvaro av partsrepresentanter. Detsamma föreslås beträffande ärenden, som avse överflyttning av arbetsgivaransvaret till särskild arbetsföreståndare. Härutöver böra arbetarskyddsärenden huvudsakligen av principiell betydelse eller allmängiltig natur göras till föremål för handläggning i närvaro av partsrepresentation. Bland dylika ärenden må här framhållas frågor angående speciell skyddsutrustning för arbetstagare inom visst yrke eller viss verksamhetsgren och ärenden rörande tillämpning av vissa bestämmelser om skyddsombud. Likaså böra förslag till författningar och skyddsföreskrifter på arbetarskyddets område underställas arbetsrådets prövning.

Kommittén har icke ansett det möjligt att uppräknat de slag av ärenden, som skulle behandlas med partsrepresentation. Huvudlinjerna härför borde lämpligen uppdragas i ämbetsverkets instruktion och arbetsordning. Därutöver borde verkets chef givas möjlighet att, när han så funne lämpligt, besluta, att ärende skulle handläggas i närvaro av partsrepresentanter.

I fråga om sättet för utseende av partsrepresentanter i det nya ämbetsverket har kommittén erinrat, att i kommitténs förslag till arbetarskyddslag icke upptagits några bestämmelser härutinnan, utan endast angivits, att representanter för arbetsgivare och arbetstagare skulle delta i handläggningen i den omfattning och den ordning Kungl. Maj:t närmare förordnade. Bestämmelser i detta hänseende borde enligt kommitténs mening upptagas i instruktionen för det nya ämbetsverket. I stort sett borde gälla

samma grunder som för utseende av ledamöter i det nuvarande arbetsrådet. Kommittén förutsatte därvid att — i varje fall till dess en kommande revision av arbetstidslagstiftningen genomförts — de ledamöter, som utsåges enligt arbetstidslagarna jämväl förordnades att tjänstgöra vid den slutliga handläggningen av ärenden rörande arbetarskyddslagen. Bestämmelser om den ordning, i vilken partsrepresentanter att deltaga i ärenden enligt arbetarskyddslagen skulle utses, behövde alltså icke meddelas utan endast föreskrifter om i vilka slag av ärenden, partsrepresentanter skulle deltaga.

Kommittén har vidare anfört, att vid behandling av arbetarskyddsärenden, vilka tillhörde de verksamhetsgrenar som avses i de speciella arbetstidslagarna — lantarbetstidslagen, arbetstidslagen för detaljhandeln och arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer — borde kunna tillämpas samma ordning som vid handläggning i arbetsrådet av ärenden enligt nämnda lagar. Som partsrepresentanter skulle alltså från vardera sidan närvara en ledamot, utsedd enligt allmänna arbetstidslagen, och en ledamot, utsedd för ärenden enligt respektive speciallag. Denna regel borde följas vid behandlingen av arbetarskyddsfrågor, som fölle inom de verksamhetsområden som avses i nämnda speciallagar, även om dessa med avseende på arbetstidens reglering icke gällde för hela området på grund av de i lagarna meddelade undantagsbestämmelserna.

Kommittén har vidare anfört att vid handläggning av arbetarskyddsärenden, vid vilkas avgörande partsrepresentanter skulle deltaga, borde liksom i det nuvarande arbetsrådet närvara tre opartiska ledamöter. Dessa borde utgöras av generaldirektören och två byråchefer i det nya ämbetsverket. Kommittén utginge från att, såsom föreslagits beträffande partsrepresentanterna, dessa ledamöter utsåges enligt bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen. Vid förfall för generaldirektören borde dennes ställföreträdare fungera som ordförande. Vidare ansåge kommittén, att varje byråchef i det nya ämbetsverket — kommittén har föreslagit att detta skulle organiseras på sex byråer — borde beredas möjlighet att deltaga i avgörande av ärende, vid vars handläggning partsrepresentanter skulle närvara. Detta syntes enklast kunna ordnas genom att övriga byråchefer i verket utsåges till suppleanter för de båda byråchefer, som utsetts till ordinarie ledamöter. I den mån ett ärende berörde en byrå, vars chef vore suppleant, borde denne sålunda inkallas att i stället för en av de sistnämnda ledamöterna med beslutanderätt deltaga i ärendets handläggning. I vissa fall kunde det vara lämpligt att flera byråchefer inom ämbetsverket närvaro vid rådets behandling av ett ärende. Något hinder härför borde ej föreligga. I beslutet borde dock endast två byråchefer få deltaga, av vilka den ene borde vara chefen för den byrå, till vilken ärendet hörde.

Genom den av kommittén i enlighet med det anförda föreslagna anordningen av partsrepresentationen vunnes enligt kommitténs mening, att gäl-

lande bestämmelser i arbetstidslagarna om handläggningen av däri omfördä ärenden kunde bibehållas. Det må anmärkas, att kommittén förutsatt, att beslutanderätten vid handläggning av arbetarskyddsfrågor med partsrepresentanter skulle regleras på samma sätt som gäller för beslutsfattande i arbetsrådet. Kommittén har också, i anslutning till vad som enligt 9 § 8 mom. allmänna arbetstidslagen gäller för arbetsrådet, ansett att i brådskande fall beslut borde kunna meddelas av det nya ämbetsverkets chef eller vid förfall för honom hans ställföreträdare eller alternativt av chefen eller vederbörande byråchef. Närmare bestämmelser härom borde meddelas i instruktionen för arbetsrådet, därvid tillika borde föreskrivas, att i denna ordning meddelade beslut skulle anmälas vid nästföljande sammanträde med partsrepresentanter.

Vad angår handläggningen av sådana ärenden, som för närvarande ankomma på arbetsrådets prövning, har kommittén förklarat, att det kunde ifrågasättas om icke vederbörande byråchef i det nya ämbetsverket borde bemyndigas att fatta beslut i vissa ärenden. Då detta skulle nödvändigöra ändring av allmänna arbetstidslagen, ansåge sig kommittén dock icke böra framlägga förslag i detta hänseende, utan borde frågan upptagas till prövning i samband med en blivande revision av arbetstidslagstiftningen.

Kommittén har slutligen till övervägande upptagit frågan om beredande av representation för tjänstemannaintressena vid handläggningen av ärenden, däri partsrepresentanter skola delta. Härutinnan har kommittén anfört, att den mellanställning, som vissa tjänstemän, framförallt arbetsledare, intoge i förhållande till arbetsgivarna och de egentliga kroppsarbetarna, onekligen syntes motivera ett visst behov av en tjänstemannarepresentation. Även för de kontorsanställda kunde en viss representation vara av värde. Enligt kommitténs mening borde man icke förutsätta att tjänstemannaintresset kunde tillvaratagas genom arbetstagarrepresentanterna; i vissa fall vore det icke uteslutet, att arbetsgivarrepresentanterna företrädde tjänstemännens intressen. Enligt kommitténs mening syntes skäl tala för att tjänstemannarepresentation tillfördes det nya ämbetsverket. Detta kunde ske genom att utvidga verkets sammansättning och låta flera ledamöter delta i besluten eller genom att bibehålla den nuvarande sammansättningen och låta tjänstemännen företrädas av en särskild representant på arbetstagersidan eller alternativt låta dessa representeras genom expert.

Kommittén har härefter erinrat, att i en av arbetsrådets ordförande, generaldirektören John Nordin, verkställd utredning rörande tjänstemannarepresentation i arbetsdomstolen, arbetsrådet och försäkringsrådet — angående denna utrednings innehåll och däröver avgivna yttranden hänvisas till proposition nr 45/1947 — föreslagits, att tjänstemannarepresentationen i arbetsrådet skulle åvägabringas på det sätt, att en suppleant i rådet skulle utses efter förslag av tjänstemännens centralorganisation (TCO) och att denna suppleant skulle inkallas för tjänstgöring i sådana ärenden, som

berörde tjänstemannaförhållanden. Det syntes kommittén som om denna regel lämpligen borde tillämpas även vid handläggning av arbetarskyddsärenden, som gällde tjänstemännen.

Angående ordnandet av tjänstgöringsförhållandena i förevarande fall har kommittén anfört följande.

Tjänstgöringen synes i allmänhet kunna ordnas så, att tjänstemannarepresentanten inkallas i stället för ordinarie ledamot. Dock bör det enligt kommitténs mening vara möjligt att i särskilda fall begagna sig av det förfarande, som tillämpas av det nuvarande arbetsrådet vid handläggning av sådana ärenden inom lantarbetstidslagens tillämpningsområde, som beröra trädgårdsnäringsen, nämligen att inkalla suppleant, som är särskilt förtrogen med förhållandena inom denna näringsgren, även om ordinarie ledamot ej har förfall. Det synes böra ankomma på ordföranden att på förhand bestämma, i vilka ärenden tjänstemannarepresentant skall inkallas såsom ledamot. Med hänsyn till att tvekan kan råda om innebörden av begreppet tjänsteman, kan det givetvis i vissa fall uppstå svårighet att avgöra, huruvida visst ärende berör tjänstemannaförhållanden. Skulle det emellertid under handläggningen av ett ärende — på grund av förebragt utredning eller eljest — visa sig, att tjänstemannarepresentant lämpligen bort närvara, torde ärendet i regel utan olägenhet kunna bordläggas för inkallande av sådan representant.

Yttrandena.

I de yttranden, som avgivits över arbetarskyddskommitténs betänkande, har endast i några enstaka fall framförts några särskilda synpunkter i anledning av vad kommittén föreslagit i fråga om partsrepresentation i det nya ämbetsverket.

Riksförsäkringsanstalten anser sålunda, att partsrepresentationen vid handläggning av vissa ärenden inom ämbetsverket torde kunna ordnas i huvudsak enligt de grunder kommittén uppdragit härför i sitt förslag. Likaså syntes kommitténs förslag rörande deltagande av opartiska ledamöter i handläggning av sådana ärenden, om vilka här vore fråga, lämpligen kunna följas. I avgörandet av dessa ärenden skulle sålunda deltaga partsrepresentanter samt ledamöter av verksstyrelsen i viss ordning, men besluten skulle givetvis, framhåller anstalten, vara att betrakta såsom fattade av verksstyrelsen och skulle följaktligen, liksom i övriga ärenden, utfärdas i verksstyrelsens namn. Närmare föreskrifter om ärendenas handläggning och ordningen för deras avgörande syntes böra meddelas i instruktion och arbetsordning för det nya verket.

Lantbruksstyrelsen anför, att med hänsyn till den ökade betydelse som en utvidgad arbetarskyddslagstiftning komme att få för jordbruket — särskilt med tanke på den alltjämt fortgående mekaniseringen inom det samma — det vore av vikt, att handläggningen inom arbetsrådet av hithörande frågor skedde under medverkan av representanter från denna

näringsgren. I den föreslagna partsrepresentationen borde därför beredas plats även för sakkunniga i fråga om jordbruket och dess binäringar.

Arbetsrådet, som i princip tillstyrker förslaget att utsträcka rådets beslutanderätt att avse även vissa frågor rörande arbetarskyddet i egentlig mening, anför vidare följande.

För att den av kommittén föreslagna konstruktionen skall kunna formellt genomföras synes nödvändigt att vissa jämkningar företagas i bestämmelserna i den nya arbetarskyddslagen och den allmänna arbetstidslagen. I kommitténs tidigare avlämnade förslag till ny arbetarskyddslag angives nämligen i 61 §, att i den slutliga handläggningen av vissa ärenden enligt nämnda lag, varom Konungen närmare förordnar, skola deltaga representeranter för arbetsgivare och arbetstagare. Då kommitténs mening är att övriga ärenden skola handläggas av arbetsrådet, organiserat såsom ett vanligt centralt ämbetsverk, synes detta böra direkt komma till uttryck i lagtexten, enär eljest sistnämnda slag av ärenden skulle komma att behandlas av rådet enligt bestämmelserna i den allmänna arbetstidslagen.

På grundval härav har arbetsrådet föreslagit viss ändrad lydelse av den föreslagna 61 § i arbetarskyddslagen, varjämte rådet ansett att i 9 § 1 mom. allmänna arbetstidslagen borde intagas ett stadgande om att arbetsrådet vid handläggningen av ärenden enligt arbetarskyddslagen hade den sammansättning, varom särskilt vore stadgat.

Arbetsrådet har slutligen anført, att det med hänsyn till det nya arbetsrådets betydligt vidgade uppgifter och den i viss mån ovanliga konstruktionen av det nya verket kunde ifrågasättas om det icke vore mest rationellt att utbryta bestämmelserna om det nuvarande arbetsrådets sammansättning ur 9 § arbetstidslagen och i en särskild lag om arbetsrådet sammanföra reglerna för det nya verkets organisation.

Beträffande frågan vilka arbetarskyddsärenden som skola avgöras i närvaro av partsrepresentanter har arbetsrådet ifrågasatt om det icke vore riktigtast att i lagen uppräknade de ärenden som skulle handläggas i denna ordning. Då för närvarande erfarenhet saknades på detta område och det vore enklare att efter hand vidtaga nödiga ändringar i instruktionen för arbetsrådet än i arbetarskyddslagen ansåge sig rådet dock icke böra påyrka en sådan uppräknade. Bland de ärenden, som borde avgöras med partsrepresentanter, kunde, utöver de av kommittén angivna, nämnas ärenden rörande arbetarskyddslagens tillämpning och ärenden angående meddelande av vitesföreläggande och förbud.

Landsorganisationen framhåller, att i ett par förbundsyttranden — från svenska handelsarbetareförbundet och svenska kommunalarbetareförbundet — ifrågasatts utvidgning av den till arbetsrådet knutna partsrepresentationen. Landsorganisationen yttrar härom, att även med en utökning av de ordinarie representanterna till tre å vardera sidan det intresse som förestavat dessa förslag, nämligen att rådet tillföres allsidigast möjliga parts-expertis, icke skulle kunna tillgodoses, och så torde ej heller bliva fallet,

därest man valde metoden att i stället för ordinarie representant i särskilda fall inkalla suppleant. Landsorganisationen fortsätter.

Emellertid är intresset i fråga av sådan vikt, att man synes böra överväga någon praktisk form för att vid rådets behandling av ärenden, i vilka de ordinarie representanterna icke kunna besitta erforderlig sakkunskap, med rådet adjungera särskilda representanter från de berörda parternas sida, förslagsvis rådgivande delegerade, företrädande från arbetarskyddssynpunkt viktigare branscher eller yrkesområden. Ett dylikt delegeradesystem skulle ej endast tillföra arbetsrådet praktisk specialkunskap för bedömning av beslutens riktighet eller ändamålsenlighet utan också tillförsäkra rådets avgöranden och verksamhet över huvud ökat intresse och förtroende från parternas sida.

Tjänstemännens centralorganisation erinrar att centralorganisationen i sitt yttrande över det av generaldirektören Nordin framlagda förslaget till ordnande av representation för tjänstemännen i arbetsdomstolen, arbetsrådet och försäkringsrådet uttalat, att när den nya arbetarskyddslagen genomfördes frågan om tjänstemännens representation i arbetsrådet komme i ett nytt läge. Otvivelaktigt komme också rådet att få handlägga ett flertal frågor, som vore synnerligen betydelsefulla ur tjänstemannansynpunkt. Sålunda kunde erinras om önskvärdheten av att arbetarskyddslagstiftningen verkligen utbyggdes att även omfatta kontorsarbetet. Vidare hade kommittén föreslagit, att säkerhetskommitté skulle inrättas även vid dylika arbetsställen.

Centralorganisationen fortsätter.

En annan fråga, i vilken tjänstemännen ha speciella intressen att bevaka, är frågan om den av kommittén föreslagna rätten att överflytta arbetsgivaransvar på särskild arbetsföreståndare. Detta berör tjänstemannagruppernas ställning och dylika ärenden kunna säkerligen ofta vara av ganska ömtålig beskaffenhet. Därtill kommer, att för all arbetsledande personal arbetsrådets praxis beträffande arbetarskyddslagstiftningen måste vara av synnerligen stor betydelse. Över huvud taget är det mycket angeläget för tjänstemännen och deras organisationer att kunna följa arbetstidslagstiftningens allmänna utformning genom den praxis, som skapas i arbetsrådet, och samma sak gäller av naturliga skäl praxis på arbetarskyddslagstiftningens område.

Med anledning av dessa förhållanden anser centralorganisationen det synnerligen motiverat, att tjänstemännen beredes särskild representation i arbetsrådet. Partsrepresentanterna borde sålunda utökas till 3 + 3, varvid tjänstemännen borde erhålla rätt att föreslå en representant.

Departementschefen.

Av skäl som arbetarskyddskommittén anfört tillstyrker jag, att i arbetarskyddsstyrelsens handläggning av på styrelsen ankommande ärenden skola i viss utsträckning deltaga representanter för arbetsgivare och arbetstagare. Jämväl beträffande frågan i vilken omfattning detta skall ske synes arbetarskyddskommitténs förslag kunna i allt väsentligt följas. Med hänsyn till det pågående utredningsarbetet angående en revision av arbetstidslagstiftningen synes det sålunda befogat att tills vidare alla ärenden enligt nämnda lagar skola såsom hittills avgöras med partsrepresentanter såsom bisittare. På grund härav böra också alla ärenden rörande tillämpningen av sådana stadganden i arbetarskyddslagen som angå arbetstiden och dess förläggning avgöras i denna ordning. Särskilt talar härför den omständigheten, att dessa bestämmelser ha så nära anknytning till arbetstidslagstiftningen, att det ofta måste inträffa att i ett och samma ärende såväl arbetarskyddslagen som någon av arbetstidslagarna är att tillämpa. I enlighet med vad kommittén föreslagit höra vidare ärenden, som avse överflyttning av arbetsgivaransvaret till särskild arbetsföreståndare, avgöras i närvaro av partsrepresentanter även då fråga är om tillämpning av arbetarskyddslagen. Såsom kommittén anfört böra i övrigt arbetarskyddsärenden av principiell betydelse eller allmängiltig natur handläggas i denna ordning.

I det förslag till arbetarskyddslag, som tidigare denna dag remitterats till lagrådet, har upptagits ett stadgande (71 §) av innebörd att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att förordna, i vilken utsträckning och i vilken ordning representanter för arbetsgivare och arbetstagare skola deltaga i arbetarskyddsstyrelsens handläggning av ärenden enligt arbetarskyddslagen. Det kunde i och för sig synas finnas anledning att i själva lagen reglera dessa förhållanden, särskilt med hänsyn därtill att arbetsrådets sammansättning och funktioner för närvarande äro angivna i arbetstidslagstiftningen. En tänkbar lösning är härvid att, såsom arbetsrådet antytt, ersätta de nuvarande reglerna i arbetstidslagarna om arbetsrådets organisation med en särskild lagstiftning om arbetarskyddsstyrelsens sammansättning i vissa slag av ärenden. Då ett centralt ämbetsverk tillskapas för att handha arbetarskydds- och arbetstidslagarnas tillämpning synes det emellertid icke vara erforderligt att i lag reglera hur detta ämbetsverk skall vara sammansatt vid handläggningen av vissa ärenden, utan torde det få anses tillfyllest att, såsom arbetarskyddskommittén ansett, bestämmelser härom inflyta i verkets instruktion och arbetsordning. Härtill kommer den praktiska synpunkten, att det kan vara lämpligt att under en övergångstid pröva den nya ordningen för handläggningen av arbetarskyddsärenden för att utröna dels vilka sådana ärenden som lämpligen böra avgöras i närvaro av partsrepresentanter och dels om de valda formerna för partsrepresentationen äro de lämpligaste.

I sistnämnda hänseende vill jag särskilt anmärka att, därest kommitténs förslag genomföres, särskilda partsrepresentanter skola finnas för ärenden som angå verksamhetsområden, beträffande vilka arbetstiden regleras av de särskilda arbetstidslagarna. Det synes kunna ifrågasättas om något verkligt behov av sådana specialrepresentanter föreligger och om icke behovet av sakkunskap på skilda områden kunde tillgodoses genom särskilda sakkunniga eller experter. Landsorganisationen synes i sitt yttrande ha uttalat sig för lämpligheten av en sådan anordning. Emellertid torde denna fråga för arbetstidslagstiftningens del komma att bli föremål för övervägande vid den pågående översynen av denna lagstiftning. Med hänsyn härtill synes det icke böra ifrågakomma att nu göra någon ändring i den ordning, som hittills tillämpats i detta hänseende vid handläggningen av ärenden enligt arbetstidslagarna. Vid sådant förhållande torde emellertid också kommitténs förslag att särskilda partsrepresentanter skola finnas även för prövning av arbetarskyddsärenden på de verksamhetsområden, varom nu är fråga, böra godtagas i avbidan på resultatet av arbetstidsutredningens arbete.

Kommitténs förslag till ordnande av partsrepresentationen i det nya ämbetsverket är i vissa avseenden oklart. Anledningen härtill torde huvudsakligen vara, att kommittén ansett benämningen arbetsrådet böra övergå å det nyinrättade, för arbetarskyddet och arbetstidsärendena gemensamma ämbetsverket. Kommittén synes ha tänkt sig att man härigenom skulle kunna undgå att göra ändring i arbetstidslagarna och de övriga lagar och författningar — butikstängningslagen, lagen angående tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete, lagen angående semesterns längd för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete och förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik — däri arbetsrådet tillagts viss befogenhet. Som en konsekvens härav har kommittén ansett att bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen om arbetsrådets utseende och sammansättning alltjämt skulle gälla. Bl. a. skulle det nya ämbetsverkets chef och vissa andra befattningshavare i verket utses att vara opartiska ledamöter i arbetsrådet. Genom vad sålunda föreslagits skulle emellertid arbetsrådet alltjämt komma att bestå såsom en självständig myndighet vid sidan av det nyinrättade ämbetsverket. Detta skulle medföra uppenbara olägenheter. Exempelvis skulle en dispensansökan angående minderårigs användande till övertid i vissa fall rätteligen böra behandlas dels av arbetsrådet i den i allmänna arbetstidslagen angivna sammansättningen och dels av samma personer i egenskap av befattningshavare och särskilda ledamöter i det nya ämbetsverket. Vissa olägenheter skulle undvikas, om i enlighet med kommitténs förslag ämbetsverket övertog benämningen arbetsrådet, men därav skulle å andra sidan också, såsom arbetsrådet påpekat, följa en viss förvirring. Ärenden enligt arbetarskyddslagen, som vid ett

bifall till detta förslag skulle handläggas av arbetsrådet, skulle nämligen ankomma på det nya ämbetsverket att avgöra — i många fall utan medverkan av partsrepresentanter — och icke av det enligt allmänna arbetstidslagen utsedda arbetsrådet.

Av nu angivna skäl anser jag det nödvändigt att de uppgifter och befogenheter som tillkomma det nuvarande arbetsrådet även formellt överflyttas på det nya ämbetsverket och att arbetsrådet således upphör att vara en självständig institution.

I sak har jag emellertid intet att invända mot kommitténs tanke att vid handläggningen av ärende, som skall avgöras i närvaro av partsrepresentanter, de nuvarande reglerna för arbetsrådet tagas till mönster. I enlighet härmed bör dylikt ärende kunna avgöras av fem ledamöter eller, därest samtliga äro ense, av fyra ledamöter, dock att av partsrepresentanterna lika många skola närvara från vardera sidan. Såsom opartiska ledamöter böra kunna ingå, förutom generaldirektören i arbetarskyddsstyrelsen, som är självskriven såsom ordförande, en eller flera befattningshavare i styrelsen. Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vilka befattningshavare, som skola ifrågakomma såsom ledamöter eller suppleanter. Därvid torde böra beaktas önskvärdheten av att en eller flera av dessa besitta domarkompetens.

Vad härefter angår partsrepresentanterna torde dessa böra utses i enlighet med vad hittills gällt i fråga om utseende av sådana ledamöter i arbetsrådet och suppleanter för dem. Till övervägande bör därjämte upptagas frågan om beredande av representation för tjänstemannaintressena. Denna fråga behandlades i proposition nr 45 till 1947 års riksdag. I enlighet med denna proposition löstes frågan om representation för tjänstemännen i arbetsdomstolen. Beträffande arbetsrådet sköts frågan på framtiden i avvaktan på prövningen av arbetarskyddskommitténs förslag. Kommittén har förordat den lösning, som föreslogs i den till grund för nyssnämnda proposition liggande utredningen. I denna utredning föreslogs, att i samtliga arbetstidslagar skulle införas bestämmelse att förslagsrätt i fråga om partsrepresentanter skulle tillkomma de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, landsorganisationen och tjänstemännens centralorganisation. Det förutsattes att en suppleant skulle utses i enlighet med det av sistnämnda organisation angivna förslaget och att denne skulle inträda såsom ledamot i arbetsrådet i stället för en av de ordinarie ledamöterna å arbetarsidan, när tjänstemannamål förekomme till behandling i rådet. Emot denna lösning av frågan gjordes vid remissbehandlingen av förslaget icke några egentliga invändningar såvitt förslaget berörde arbetsrådet. I förevarande sammanhang har emellertid tjänstemännens centralorganisation påyrkat, att antalet partsrepresentanter i det nya ämbetsverket skulle bestämmas till tre på vardera sidan, därvid tjänstemännen skulle äga rätt att utse en representant. Såsom skäl härför har åberopats att vissa ärenden enligt arbetarskyddslagen vore av stor betydelse för tjänstemännen. För

min del kan jag emellertid icke ansluta mig till detta yrkande. Enligt min uppfattning böra nämligen flera än sju ledamöter icke lämpligen på en gång tjänstgöra i den med partsrepresentanter förstärkta arbetarskyddsstyrelsen. Med hänsyn härtill torde tjänstgöringsförhållandena lättast kunna ordnas i enlighet med det förslag som utredningsmannen på sin tid avgav och till vilket arbetarskyddskommittén anslutit sig. Jag tillstyrker förden skull att detta förslag nu lägges till grund för frågans lösning.

I det föregående har jag förklarat mig anse att frågan om partsrepresentationens ordnande i arbetarskyddsstyrelsen borde regleras i ämbetsverkets instruktion och arbetsordning. Beträffande ärenden som för närvarande handläggas av arbetsrådet är emellertid att märka, att arbetsrådets sammansättning är reglerad i lag. En lagändring är sålunda här erforderlig. Då frågan om arbetarskyddsstyrelsens sammansättning i arbetstidsärenden såsom tidigare nämnts torde komma att bli föremål för övervägande av arbetstidsutredningen, synes en lagändring nu lämpligen böra begränsas att avse meddelande av föreskrift om överflyttande å arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter som tillkomma arbetsrådet ävensom de föreskrifter som i övrigt äro oundgängligen erforderliga för att möjliggöra den nya ordningen för ärendenas prövning.

På grund av det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter som tillkomma arbetsrådet. Förslaget upptager i 1 § en allmän regel av innehåll, att de uppgifter och befogenheter, som enligt lag eller författning tillkomma arbetsrådet, i stället skola tillkomma arbetarskyddsstyrelsen. I 2 § har föreskrivits, att i handläggningen av ärende, som avses i lagen, skola såsom ledamöter i arbetarskyddsstyrelsen deltaga, förutom en eller flera befattningshavare i styrelsen, representanter för arbetsgivare och arbetstagare, utsedda i enlighet med vad hittills gällt rörande utseende av sådana ledamöter i arbetsrådet och suppleanter för dem. Då tjänstemännens centralorganisation redan för närvarande har förslagsrätt beträffande utseende av partsrepresentanter i arbetsrådet, erfordras ingen särskild bestämmelse för att möjliggöra tjänstemannarepresentation i styrelsen i den form jag förordat. Härvid är dock att märka, att enligt de särskilda arbetstidslagarna tjänstemännens centralorganisation icke har förslagsrätt beträffande utseende av sådana särskilda ledamöter, som avses i dessa lagar. Den enligt allmänna arbetstidslagen utsedde tjänstemannarepresentanten bör emellertid tjänstgöra även i tjänstemannamål som avse tillämpningen av någon av de särskilda arbetstidslagarna. En tjänstemannarepresentant för enbart dylika mål skulle uppenbarligen få mycket ringa rutin i fråga om arbetet i arbetarskyddsstyrelsen, varför det synes mig mindre lämpligt att göra någon ändring i fråga om förslagsrätten vid utseende av ledamöter enligt de särskilda arbetstidslagarna.

I lagförslagets 3 § föreskrives, att angående handläggningen av ärende, som avses i lagen, skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad om arbets-

rådets verksamhet varit stadgat samt att därvid föreskrift som avser arbetsrådets ordförande eller hans ställföreträdare i stället skall avse generaldirektören i arbetarskyddsstyrelsen eller dennes ställföreträdare och föreskrift som angår annan utan förslag utsedd ledamot av arbetsrådet i stället skall avse den eller de befattningshavare i styrelsen Konungen bestämmer. Här åsyftas närmast de bestämmelser i allmänna arbetstidslagen som avse behandlingen av brådskande ärenden. De särskilda kompetensföreskrifter, som finnas stadgade för nuvarande opartiska ledamöter i arbetsrådet, falla däremot ej in under den föreslagna bestämmelsen.

I lagförslaget har slutligen såsom en 4 § upptagits en bestämmelse att närmare föreskrifter angående arbetarskyddsstyrelsens handläggning av ärende som avses i lagen meddelas av Konungen. Den föreslagna lagen förutsättes vidare skola i administrativ ordning kompletteras jämväl med föreskrifter, som reglera arbetarskyddsstyrelsens handläggning av arbetarskyddsärenden med deltagande av partsrepresentanter. I dessa föreskrifter bör angivas att de ledamöter i styrelsen, som utsetts enligt arbetstidslagarnas bestämmelser, skola utan särskilt förordnande tjänstgöra som partsrepresentanter även i arbetarskyddsärenden som skola handläggas i denna ordning. Jämväl i övrigt böra dessa bestämmelser anknyta till vad för närvarande gäller om arbetsrådets handläggning av på rådets prövning ankommande ärenden. I administrativ ordning torde dock icke kunna meddelas bestämmelser om rätt för arbetarskyddsstyrelsen att i arbetarskyddsärenden låta höra vittnen vid allmän domstol på sätt som i fråga om arbetstidsärenden är stadgat i 9 § 7 mom. allmänna arbetstidslagen. Denna möjlighet torde dock sakna praktisk betydelse.

Den föreslagna lagen bör träda i kraft den 1 januari 1949. Då arbetsrådet skall upphöra, synes i en övergångsbestämmelse böra föreskrivas, att från och med nämnda dag förordnande att för tiden efter 1948 års utgång vara ledamot eller suppleant i arbetsrådet skall upphöra att gälla.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågasvarande förslag till *lag om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma arbetsrådet*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Lars Lemne.

¹ Denna bilaga, som här utelämnats, är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget utom såtillvida, att i nämnda förslag gjorts en redaktionell jämkning av övergångsbestämmelsen samt att 3 § första punkten i det remitterade förslaget hade följande lydelse:

Angående handläggningen av ärende, som avses i denna lag, skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad om arbetsrådets verksamhet varit stadgat.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 mars 1948.

Närvarande:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSSTIERNÄ.

Enligt lagrådet den 17 mars 1948 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 mars 1948, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma arbetsrådet.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet revisionssekreteraren L. G. Ohlsson.

Lagrådet yttrade:

Stadgandet i 3 § första punkten synes icke hava blivit tillräckligt generellt avfattat; exempelvis torde bestämmelsen i 9 § 10 mom. lagen om arbetstidens begränsning, att klagan över arbetsrådets beslut ej må föras, näppe- ligen bliva tillämplig å ärende som avses i förslaget. Det förordas därför, att i nämnda punkt föreskrives att beträffande ärende, som avses i lagen, skall i övrigt i tillämpliga delar vad som finnes stadgat om arbetsrådet gälla arbetarskyddsstyrelsen.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 19 mars 1948 avgivna utlåtande över det den 5 mars 1948 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av de uppgifter och befogenheter, som tillkomma arbetsrådet*, samt hemställer att förslaget, efter ändring av 3 § i enlighet med vad lagrådet hemställt samt vidtagande av en redaktionell jämkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Olof Särnmark.